

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

BROJ 4.

TRAVANJ 1930.

GOD. XXVI.

Dr. I. KRAJAČ: JASTREBARSKO.

VARNJAČA

Karakteristika Gornjih (Hajdučkih) i Donjih (Rožanskih) Kukova u Sjevernom Velebitu jest, da im glavni greben leži prečno (transverzalno) na glavni smjer velebitskih gorskih kosa, t. j. po prilici u smjeru istok-zapad, dok je glavni velebitski smjer u glavnem sjevero-zapad prema jugo-istoku. Glavni visoki greben Rožanskih Kukova jest onaj najsjeverniji, koji se proteže od Lubenskih Vrata prema zapadu preko Vratačkog Kuka 1.678 m pa do Hircovog Kuka i Cipalskog Vrha (u svom zapadnom dijelu zvan i Štirovac), sastojeći od desetak kamenih glavica većinom oko 1.650 m abs. vis. Od toga hrpta odvajaju se sa sjevera prema jugu pojedini grebeni. Povezani sa nižim kamenim spojnicama sa glavnim poprečnim hrptom kao njegovi izdanci, koji ga podržavaju, dobivaju u svom južnom dijelu na visini i samostalnoj formi, te se izdižu kao kraći ili duži izraziti samostalni gorski grebeni. Jedan od ljestvih i interesantnijih među njima je onaj uski greben, koji se odvaja iz glavnog hrpta od Novotnjevog Kuka, pa se na južnom kraju uzdiže tvoreći greben Vrnjače sa oko 1.630 do 1.640 m abs. vis.

Cijela skupina Varnjače sastoji zapravo od visokog uskog većinom gotovo okomitog kamenog grebena i odmah do njega sa sjeverne strane, od njegove antiteze u terenu, t. j. od duboke dugoljaste terenske udubine, njegove vrtače, sa većinom malone okomitim stijenama.

Vrtača Varnjače je jedna od najgrandioznijih vrtača u Velebitu, a zajedno sa grebenom Varnjače u onoj divljoj okolini stijena, kamenih grebena i glavica uopće jedna od najinteresantnijih točaka Velebita, a objektivno tipičnih za ponajljepše razvite oblike hrvatske krške formacije.

1. Greben Varnjače.

Sam najviši greben Varnjače proteže se u smjeru N-S, te je po hrptu mjereći uključivši sve tri glavice dug blizu 400 m. Na sebi nosi tri izrazite kamene glavice: veliku okruglu sjevernu, koničnu

manju srednju (ove dvije i početak treće glavice vide se na slici u ovom broju našega lista), te veliku glavastu južnu glavicu. Visina im nije mjerena na vojnim kartama. Aproksimativno sezat će do 1.640 m aps. vis. Greben je mjestimice uzak osobito između sjeverne i srednje glavice.

Sa južne strane ruši se južna glavica strmom kao kamenom kulom prema svom podnožju. Donji dio te južne glavice je obrastao i prohodan. Jedno zaraslo točilo vodi u stijenu do posve strmog kuloara visokog nešto preko desetak metara, koji nije teško prohodan. Pod vrhom u kuloaru je kamen, koji je zapeo među dvije njegove stijene (eingeklempter Block). On zadaje pri penjanju potekoću. Kad se to svlada, ulazi se u visoku udubinu u stijeni, u tzv. Hajdučku Pećinu.

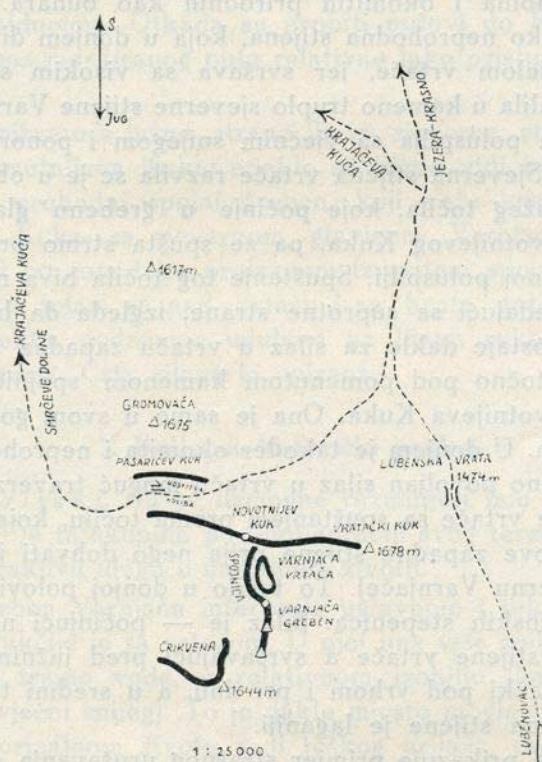
Sa sjeverne strane ruši se sjeverna glavica sa dvije stijene. Prva je manja i izravno prema sjeveru poradi strmine neprohodna. Zatim je stijena prekinuta oširokom terenskom stepenicom, koja je obrasla vegetacijom. Na tom komadu ima spilja. Visina te terenske stepenice u sjevernoj stijeni jest malo nad sedlašcem, koje dijeli sjevernu stijenu grebena Varnjače od kamene spojnice, što ju spaja sa sjevernijim Novotnijevim Kukom. Ta se terenska stepenica prema sjeveru ruši što okomitom što visećom i šupljom stijenom ravno dolje u najveću dubinu velike Varjačine vrtače. Pod najsjevernjom glavicom grebena Varnjače nalazi se u vrtači golemi svod strme podzemne udubine u kamenu sa vječnim snijegom i ponorima na kraju u snijegu.

Zapadna stijena Varnjače (na slici) je najviša pred sjevernim svojim krajem, jer joj se podnožje spušta u zelenu ponikvu između Varnjače i Crikvene. Stijena je u središtu blizu okomita i glatka, a na južnom i sjevernom dijelu razviti. Pretpostavivši ispravnost mjerjenja dužine grebena u karti 1 : 25000 sa oko 400 m, onda najveća visina zapadne stijene od vrha glavice na njoj do podnožja može iznositi do blizu 150 m. Širina hrpta na dva mjesta na samom grebenu kreće se oko 1 m. Prema sjevernom dijelu grebena vodi zapadnom stijenom strmi široki »Band« sa nešto vegetacije, koji omogućuje netežak uspon na greben Varnjače iz ponikve između zapadne stijene Varnjače i Crikvene. U gornjem dijelu uz taj »Band« je stijena razvita sa tornjevima i tulcima.

Zapadna stijena Varnjače je jedna od ljepših posve izrazitih stijena u Rožanskim Kukovima. Veća od nje bit će na Sjevernom Velebitu uopće samo sjeverna stijena Krajačeva Kuka (sa relat. visinom preko 350 m čiste stijene), pa sjeverna stijena Velikog Kozjaka, zatim dolazi po svoj prilici zapadna stijena Varnjače i

onda istočna i južna stijena Crikvene. U Južnom Velebitu istočno stijenje Vaganskog vrha 1.798 m i južnih susjednih postiže sa točilima pod njim najveću relat. vis. od blizu 600 m.

Greben Varnjače je lijep. Sastoјi od bijelog hrapavog kamenja velikih ploština, koje nije krhko, pa uz svu strminu omogućuje relativno lagano tako reći udobno i sigurno penjanje. Greben je potpuno zračan sa senzacijom tornjeva, stijena, kamenih hrptova i glavica

NACRT GREBENA VARNJAČE.

Crtao: dr. I. Krajač

na sve strane, kud se okom kreće. Na normalnim putovima ne treba konopa, ma da se pri usponu na sam greben radi ipak o lijepoj i ako maloj, penjačkoj turi; ali šetnja grebenom traži ipak slobodu od vrtoglavice.

Uspon je isto tako netežak i sa rečene kamene spojnica između Novotnijeg Kuka i najsjevernije glavice Varnjače. Greben Varnjače se lijepo vid ina fotografiji iz Rožanskih Kukova u 1. broju Hrv. Planinara g. 1929., gdje zaprema cijelu lijevu polovicu slike, donji dio.

2. Vrtača Varnjače.

Vrtača Varnjače leži tik pod sjevernom stijenom Varnjače. Duga je u gornjem dijelu nešto preko 200 m, a široka nešto preko 100 m. Najdublja je na svom južnom dijelu u podzemlju sjeverne stijene grebena Varnjače, kamo se sa svoje sjeverne strane strmo spušta. Njena najveća dubina kod ponora u snijegu pod sjevernom glavicom Varnjače iznosit će po svoj prilici do preko 200 m, računajući od vrha sjeverne glavice Varnjače pa do ponora u dnu vrtače.

Sa istoka ju zatvara duga okomita normalno neprohodna stijena puna udubina i okomitih prirodnih kao bunara. Sa juga ju zatvara isto tako neprohodna stijena, koja u donjem dijelu visi nad podzemnim dijelom vrtače, jer svršava sa visokim svodom, pod kojim se je uvalila u kameni truplo sjeverne stijene Varnjače rečena ogromna strma poluspilja sa vječnim snijegom i ponorima u svom dnu u snijegu. Sjeverna stijena vrtače razvila se je u obliku velikog što šireg što užeg točila, koje počinje u grebenu glavnog hrpta istočno od Novotnijevo Kuka, pa se spušta strmo prema jugu i svršava u rečenoj poluspilji. Spuštanje tog točila biva na stepenice, pa na oko, gledajući sa suprotne strane, izgleda da bi bilo teško prohodno. Preostaje dakle za silaz u vrtaču zapadna stijena same vrtače, t. j. istočno pod pomenutom kamenom spojnicom između Varnjače i Novotnijevega Kuka. Ona je samo u svom gornjem višem dijelu prohodna. U donjem je također okomita i neprohodna. Prema tome je relativno povoljan silaz u vrtaču moguć traverziranjem ove zapadne stijene vrtače sa spuštanjem prema točilu, koje se leglo na južnom kraju ove zapadne stijene prije nego dohvati južnu stijenu vrtače (a sjevernu Varnjače). To točilo u donjoj polovici nema neprohodnih terenskih stepenica. Silaz je — počinjući na sjevernom vrhu zapadne stijene vrtače a svršavajući pred južnim dnom iste stijene — penjački pod vrhom i pri dnu, a u sredini traverzirajući širokim policama stijene je laganiji.

Dno vrtače prikazuje primjer strašnog urušavanja u hrvatskom kršu. Blokovi kamenja i šljunak leže razbacani tvoreći naporno prohodno strmo tlo.

Vrtača ima i većih u Sjevernom Velebitu, n. pr. gornja i donja između predvrhova Vratačkog Kuka 1.678 m sa sjeverne strane i vrha 1.605 m. Ali ove su amfiteatralne gore široke, ne preveć duboke sa nestrim spuštanjem. Vrtača Varnjača je strašna sa svojim okomitim stijenama, te veličinom i dubinom, koje se sunovratce ruše u dno vrtače a zatim se strmo gube u sumraku velike podzemne udubine, te je najdivljija i najveća te vrsti do danas meni poznata u Velebitu. Poznata strma najveća vrtača u Smrčevim Dolinama na zapadnom putu između Krajačeve i Rosijeve kolibe HPD-a je samo

igracka i mala prilika ove vrtače, koja ju u svim dimenzijama nadmašuje valjda deseterostruko. Po svom horizontalnom prorezu bi vrtača Varnjače reprezentirala splošteni oval, koji je na južnom kraju ravno odsječen sjevernom stijenom Varnjače (južna strana vrtače), a na sjevernom kraju se spaja u šilj.

Radi udaljenosti od ljudskih stanova, teškog i nepristupačnog terena, izvrgnutosti nevremenu, te nepoznavanja prilaznih putova je u novije doba ova velika okomita vrtača bila vrlo teško pristupačna i posve nepoznata, osim možda ranijim lovcima divokoza, a prije njih hajducima. Otkada su probiti putovi do Rosijeve kolibe, vrtača je i bez markiranog puta relativno lako pristupna iz Rosijeve kolibe HPD.

Valja obilazno s južne strane ili sa sjeverne strane popeti se na hrbat Novotnijeva Kuka, odakle se lijepo vidi kamena spojnica t. j. lagano prohodni spojni greben, koji veže južni kameni bok Novotnijeva Kuka sa sjevernom glavicom Varnjače sa zapadne strane. Idući po tom lako prolaznom izrazitom spojnom nižem kamenom hrptu dolazi se nad vrtaču i sa hrpta gotovo okomito u polutmini velike podzemne udubine na lijevu ruku vodi odozgo zelenkasti snijeg. Crta silaza je opisana.

3. Kulturno-historički pogled.

Historijski. Da se uzmogne razumijeti ime Varnjača, valja ispitati, da li je ta skupina po konfiguraciji svog terena ikada moglaigrati ma i kakovu ulogu u narodnom životu.

Sam greben Varnjače interesuje uglavnom i tek u novije doba alpiniste. Drukčije je sa vrtačom. U njoj ima više spilja, ima u onom ljutom kršu trajno vode, u relativnom izobilju (kaplje sa stijene poluspilje i vječni snijeg). To je dakle mjesto moglo biti od interesa. Nikako u normalnom životu radi teškog prilaza, radi udaljenosti i teškog silaza. Dakle je moglo biti od interesa za domaće pučanstvo samo u abnormalno doba, n. pr. za provale Mongola, Turaka, za provale u Primorje s morske strane itd.

U tom slučaju vrtača sa svojim zabačenim položajem sa gotovo nemogućim prilazom za onoga, tko ne pozna kraj na osnovu iskustva od starine, sa svojim spiljama i vodom mogla je služiti utočištem i pučanstvu, da spasi živu glavu, i ratniku, da se sakrije i da vreba. Greben Varnjače ju je mogao braniti s južne strane, kao što i hrbat Vratački Kuk — Cipalski Vrh sa sjeverne strane. Ako ima ikakove mogućnosti uzlaza u istočnoj ili sjevernoj stijeni, onda je pogotovo važna, jer dozvoljava onome, koji ju pozna, uzmak na sve

strane i da ga samo nestane, nerazumljivo, kuda u stijenama i u vrtači.

U ovim krajevima odigrali su se odlučni bojevi sa Mongolima, a kroz stoljeća bojevi sa Turcima, a često i sa Mlečanima. Ovakova tradicija morala je u ostalom da prati ove položaje od davnine, jer su se u ovaj kraj i u okolini Varnjače u prvoj poli prošlog stoljeća sklanjali i domaći tzv. hajduci. O tom svjedoči ime Hajdučke Pećine u južnoj glavi grebena Varnjače sa pučkom tradicijom, koju je meni god. 1914. pričao moj tadanji vodič i danas živi Maćan Šegota iz Zivih Bunara: da se u Hajdučkoj Pećini u Varnjači mogu jošte naći zabijeni klinovi, o koje su hajduci vješali puške i odijelo. O hajducima svjedoči i nastavak glavnog hrpta istočno od Lubenskih Vrata, koji nosi i danas ime Hajdučkih Kukova, a glede kojih tradicija o konkretnom hajdučkom životu, o njihovim činima, pače i imenima i danas živi.

Iza hajduka, kad su oni bili puškom istrebljeni, došli su valjda od šezdesetih godina prošlog stoljeća lovci na divokoze, koji su ove teško pristupne krajeve posjećivali sve dok nisu oni divokoze potpuno istrebili.

Tradicija i iskustva lovaca divokoza s obzirom na pristupačnost terena otvorila su prve teške i naporne putove alpinizmu u ovim divljim i zabačenim krajevima. Moj prvi vodič ovuda bio je u mladosti strastveni lovac na divokoze a i medvjede, poslije lovni čuvar, vrstan poznavalac Donjih Kukova, sin ovog kraja rečeni već Maćan Šegota, koji se je iz Slavonije, gdje je bio kupio zemlju, kući u krš povratio, jer nije mogao bez krške planine, bez mora, sunca i gorskog zraka da živi.

Tako je čini se stoljetna narodna tradicija kraja doista otvorila put našem današnjem modernom alpinizmu.

J e z i č n o. Interesantno je ispitati, da li ime Varnjača može da podsjeća na ovakovu narodnu tradiciju. Držim, da da i to baš u pogledu vrtače.

Ime »varnjača«, čini se, da je nastalo metatezom od »vranjača«. Vranjača je isto što i branjača. Bilo da se je stoljećima izgovor iskvario, bilo da su pretkršćanski hrvatski narodni svećenici i poglavice po staroj tradiciji iz vremena prije doseljenja odmah uz izmjenu »b« u »v« krstili slične konfiguracije tla, i to u tom cilju, da pravo značenje imenovanja svog tla zaštite od tuđinskih uhoda i da pravi smisao narodnog imenovanja tla po njegovoj funkciji ostane svojina samo narodnih poglavica. Na to upućuju valjda sva imena istog korijena. N. pr.: Vranovska Draga pod Japetićem kod Jastrebar-

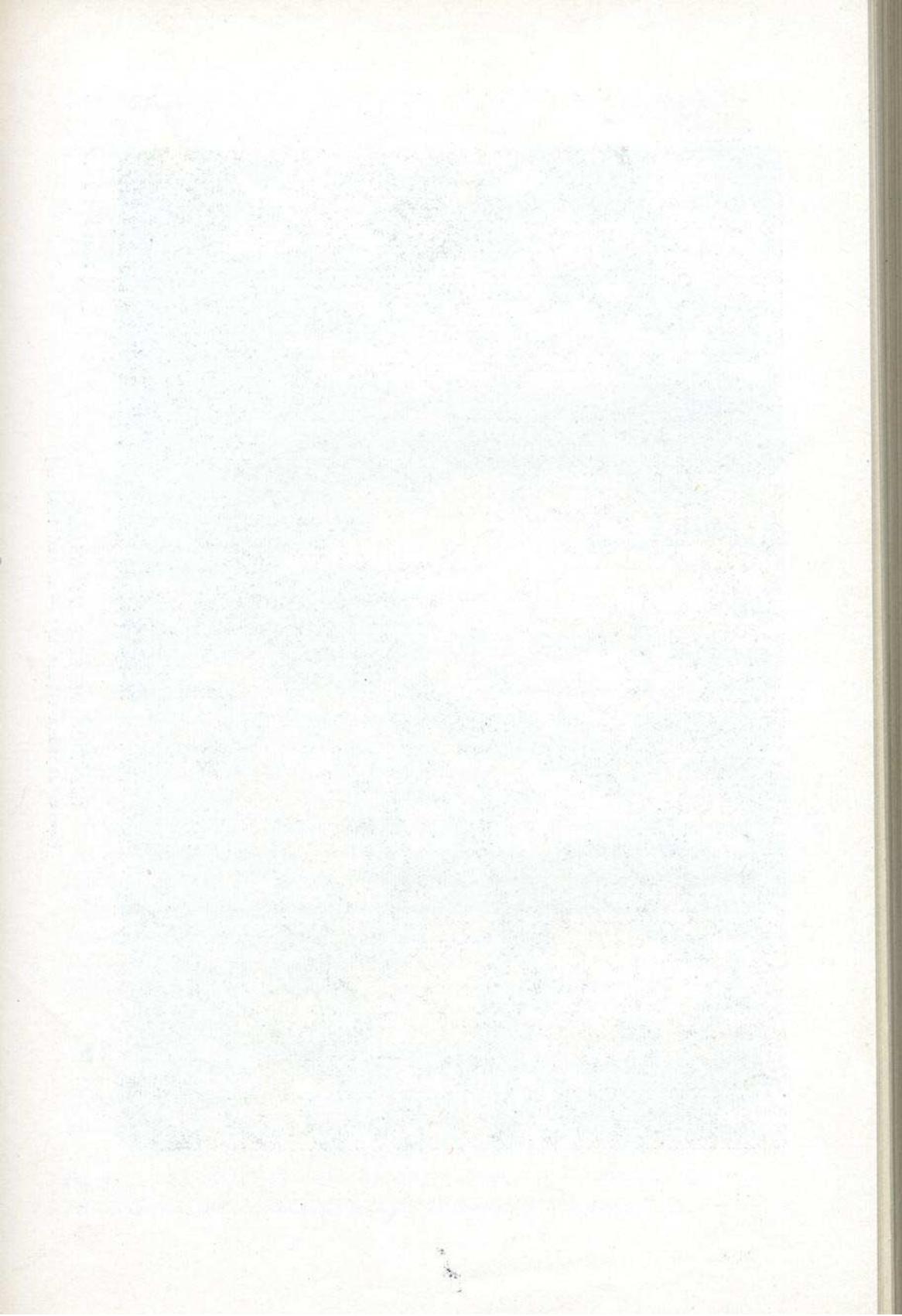

Foto: dr. I. Kraljeć

SJEVERNI VELEBIT: VARNJAČA.
(Sjeverozapadna stijena aps. vis. nad 1600 m.)

skog, kroz koju ide historijski prelaz gorskim sedlom prema Kranjskoj (s druge, sjeverne, strane je zidana utvrda Lipovac); Vranduk u Bosni ima istu funkciju; tvrdjavu Vranu, koja je u svom prahistorijskom zametku valjda dala ime današnjem Vranskom jezeru u Dalmaciji kod Biograda na moru — jošte Abbé Fortis u 18. stoljeću imenuje kao: Fort Brana ili Vrana. (Voyage en Dalmatie Berne MDCCCLXXVIII Tome I. Lettre I § XII. str. 38.) Iz istih uzroka sigurno se zove i Vransko Jezero na Cresu i t. d. Međutim konkretan je dokaz u Vranjači, spilji kod Kotlenice na Mosoru, gdje i tradicija i najnoviji nalazi potvrđuju, da je već od preistorije služila kao utoчиšte od neprijatelja. Zato je dobila ime Vranjača (Branjača).

Analogna joj je po svojoj funkciji u narodnom životu očito vrtača Varnjača u divljem i neobičnom krškom dijelu Velebita.

I za slučaj, da uzmemo da ime potječe od korijena »var«, dakle od istoga, koji je sadržan u imenima: Varaždin, Vukovar, Varadin, Petrovaradin, narodna funkcija tako imenovanog terena znači po prilici isto ili nešto vrlo slično, a korijen imenu je i u tom slučaju staro-hrvatski.

Naša geografsko-topografska narodna imenovanja moraju se ispravno shvaćati samo u odnosu prema terenu i samo tako doći će se do potpunih konsekventno i logički provedenih analogija, koje dokazuju ispravnost te metode. Sama čisto i isključivo filološka tumačenja ostaju bez sigurnog rezultata s obzirom na teren, a o toj vezi se upravo radi: da jednaki terenski oblici konfiguracije sa jednakim i sličnim funkcijama za narodni život (obrambeni, kulturni, religiozni i ekonomski) nose uvijek jednake narodne denominacije. To je naša prastara nepisana narodna geografija.

Da je Varnjača doista prvo i staro ime same vrtače, po kojoj je tek i greben dobio svoj naziv, upućuje osim analogije sa rečenom spiljom Vranjačom također i okolnost, što je ime jezično ženskog roda. Staro-hrvatski jezik je došao već u ove krajeve kao za ono, za nas pretkršćansko, doba kulturno izrađeni jezik, ne u smislu grčko-rimskom, ali u smislu starijih orijentalnih civilizacija. Duboka filozofska ideja o polaritetu svih pojava na ovom svijetu, koja je našla svoj najviši izražaj u prvotnoj uzvišenoj (dok nije bila krivo razumljena) formulaciji Zarathustre, djelovala je, koliko se može danas pratiti konsekventno i kod stvaranja staro-hrvatskog jezika u njegovoј aplikaciji na narodni teren. Mi imamo i danas u narodnom imenovanju u Velebitu imena: Vranjak, dakle ime muškog spola istog značenja (kao Vranjača), ali za uzvisinu, brdo, koje po svojoj terenskoj konfiguraciji može da služi i služilo je valjda isto tako: za narodnu obranu. Tako Vranjak 202 m južno od Jablanca, koji se kao

golema prirodna kula strmim stijenama diže iz mora, koje ga sa tri strane plače, a sa četvrtom se kao spojnicom drži kopna. Slično i hrbat: Vranjak 320 m između Vlaške Drage i Grabove južno od Senja.

Naprotiv konfiguracija terena, koja je za istu svrhu služila ali podzemno, nosi isto ime, ali ženskog je roda. To je: Vranjača.

Ovaj sistem se na terenu hrvatskog naseljenja ponavlja konstantno, ma da za današnju generaciju, koja je dugim izmakom vremena nužno izgubila intimne veze sa rođenom zemljom i narodnom tradicijom, može ovo da bude neobično, tim neobičnije, što je ona učila latinsku, grčku i stranu mudrost, gdje toga nema. U školama je danas izbrisana spomen na gotovo nevjerojatni upliv, što su ga na Hrvate u prehistoriji vršile duboke filozofske ideje civilizacija srednjeg orijenta, a koje su svoju konačnu formulaciju našle u prvo bitnoj nauci Zarautstre. Te su ideje, koje smo valjda na dugom putu iz Azije ovamo sa sobom donijeli, tako duboko prožele cijeli narodni život pred više od tisućljeća, da su do današnjeg dana udarile biljeg našoj logičnoj i konsekventnoj prastaroj narodnoj geografiji i njenoj denominaciji narodnog terena, koji biljeg naše zemlje ostaje sve do denacionalizacije, kako svjedoče današnja talijanizirana i ponijemčena topografska imena u zonama, koje su nama otete.

Alpinistički. Prvi izrazito alpinistički pokušaji u tom terenu držim da su bili moji god. 1912., a iz god. 1914. i 1918. imam već vlastite fotografije tog terena. Vodio me je rečeni već Maćan Šegota. Naše su partije bile vrlo naporne, jer nijesmo vani spavali, nego smo ih u jedan dan svršavali od 4 sata u jutro pa do poslije 9 sati na večer. Mi smo polazili od njegova ljetnog stana na Velikom Alanu mimo Rožanske Ruje, pred Serovskim vrhom na Plančice pa spuštajući se na Miholjičinu Dolinu, Fabin Dolac prema Legčevoj Dragi (više Cipala). Tu sam na mjestu, gdje se okreće uzbrdo prema Crikveni, za sebe bio postavio srednji kamenik (Steinmann). Prešavši glavu Varnjače bacili smo se u stijene i uspeli se na hrbat pred Vratačkim kukom, a odatle smo se spuštali na Lubenska Vrata, pa preko Lubenovca i Grebališta zanoćili opet na Velikom Alanu. Uz put sam se jedamput popeo do Hajdučke Pećine u Varnjači toliko, da sam mogao unutra zagledati. Takovom prilikom sam konstatirao početak i crtlu uspona po zapadnoj stijeni Varnjače. Sve sam to u kratko označio u »Planinarskim putovima«, koje je HPD izdalo god. 1920.

Prigodom ovih tura, ma da su bile vrlo nagle, kraj je na mene učinio vrlo dubok dojam, te sam ga želio pobliže istražiti, jer je

glavni čar ležao u vanrednoj varijaciji detalja i velikom miru i osamljenosti, koji su ležali nad tim divljim krajem.

Čuvstvo osamljenosti u visokoj divljoj kamenoj gorskoj prirodi i udaljenosti od svijeta, među onim bezbrojnim nepristupačnim kamениm tornjevima, stjenama, hrptovima i vrtačama sa bezbrojem sved novih detalja, bilo je osobito jako.

Došao sam do zaključka, da je mirno planinarenje po tom osamljenom kraju nemoguće, ako se ne izgradi ma i najmanje sklonište, koje će u teškom i izloženom krškom terenu osigurati glavu za slučaj nevremena.

Iza toga sam kroz blizu dva decenija sa južne, sjeverne i istočne strane ljeti i zimi kušao prodirati i prodirao u to alpinistički neispitano područje. Tako sam učio poznavati nekadanje, valjda historijske nogostupe, kojima se je narod u pogibli spasavao bježeći ili nastupajući za relativno kratko vrijeme iz Like u Primorje i obratno, već prema navali neprijatelja s mora ili s kopna. Tko takav nogostup ne pozna, taj nije uopće ozbiljno mogao naprijed u onom terenu: u stjenama, vrtačama, šrapama i gustoj klekovini. Već je i domaće pučanstvo gubilo osjećaj na te nogostupe. Posljednjih godina prema starim ih je znacima pronalazio sa mnom Marko Vukelić, graditelj Zavižanske kuće.

Najglavniji za prelaz je u glavnom poslije pretvoren u današnji izrađeni put od ispod Lubenskih Vrata do Rossijeve kolibe HPD-a.

Dr. J. POLJAK:

ZAGREB.

OTOK DUGI

Obala našega Jadrana poznata je na daleko i široko sa svoje ljepote i vanrednih prirodnih čara, što ih nalazimo počevši od Sušaka duž njene protege sve do najjužnije njene točke utoka rijeke Bojane u more. Glavno njen morfološko obilježje je krševitost, i baš ta krševitost u zajednici s bezbrojnim zalivima, dragama i dražicama, prodorima i naizmjeničnim zelenilom vegetacijskog pokrova uz azurno modri refleks Jadrana pruža nam skladnu i šaroliku sliku od vanrednih prirodnih krasota. Tu raznoličnost i ljepotu pogleda diljem obale uvećava njen pozadina krševitih i gordih planina Velebita, Mosora, Biokova, Orjena i Lovćena. Uz te sve prirodne krasote i rijetkosti još je jedan čimbenik, koji ljepotu naše obale znatno podiže i uveličava, a to su brojni što veći, što manji otoci, otočići i školjevi, koji su se poput kakve biserne ogrlice nanizali duž obale od Sušaka do južno Dubrovnika.

Poput bijelih galebova izdižu se oni iz azurne pučine Jadrana sa svojim bijelim vapnenačkim stjenama, koje s izlazom sunca mijenjaju sve boje od modrikasto sive prvih zraka sunca do ljubičastih za pomola sunca iza grebena planina, koje sablasno strše u maglušastoj jutarnjoj rasvjeti, da pred veče proživu i one sve one promjene u bojama, što ih iz jutra proživljuju otoci.

Sve otočje ispred naše obale možemo podijeliti u dvije velike skupine: u sjevernu i južnu grupu. U sjevernu spadaju od većih otoka: Krk, Cres, Lošinj, Veliki i Mali, Pag, Rab, Silba, Olib, Uljan, Pašman i Dugi, a u južnu Šolta, Brač, Korčula, Vis, Hvar, Lastovo i Mljet. Uz ove glavne otoke nalazimo u jednoj i drugoj skupini brojne manje otočiće i školjeve, koji su nanizani uzduž spomenutih otoka. I prirodno se ove dvije skupine razlikuju među sobom. U prvom redu svojim položajem prema kopnu, jer sjeverni otočni skup svojom uzdužnom osi teče usporedno sa susjednom obalom, dok je kod južnog skupa uzdužna os otoka tako postavljena, da siječe obalu kopna pod stanovitim kutom. U sjevernim otocima prevladava krševitost njihove površine, dok naprotiv kod južnih otoka nalazimo znatno veće površine prekrite vegetacijom, a i brojnije je ova skupina nastavana od sjeverne. Razlozi su tome razni, a u prvom redu geološka podloga, koja je u južnoj skupini povoljnija raslinstvu, a drugom redu bura, koja u sjevernoj skupini, gdje se ruši izravno s Velebita na otočje, razlogom je, da su ti otoci krševiti i bez većih površina vegetacije.

Većina tih otoka u obje grupe poznata je sa svojih prirodnih krasota i kao morska kupališta i lječilišta, no ima među njima i takvih, za koje se jedva zna samo po imenu. Jedan od takvih nepoznatih otoka široj javnosti jest i otok Dugi.

Otok Dugi najzapadniji je otok od otočnog skupa, što leži neposredno ispred Zadra. Tri su zapravo usporedna otočna niza, koja sa zapada zatvaraju obalu od Nina do Biograda na moru, a odijeljeni su međusobno kao i od obale uzdužnim morskim zalivima zvanim kanalima. Prvi i neposredno pred obalom ležeći otočni niz sačinjavaju otoci Uljan i Pašman, koji su od obale kopna rastavljeni Zadarskim kanalom Pašman; njima na zapad leži drugi niz: Molat, Sestrunj, Iž i Žut, a rastavljeni su od prvog niza Sridnjim (srednjim) kanalom. Kao treći usporedni niz dolazi otok Dugi i brojni otoci Kornata, koji su od drugog niza rastavljeni bezimenim kanalom.

Otok Dugi, kako mu i samo ime kaže, najdulji je od svih prije spomenutih otoka, pa se pruža uzdužnom svojom osi od sjeverozapada prema jugoistoku u duljinu od 46 km, dok mu najšire mjesto

od mjesta Sali do vrha Stivanjske Gore iznosi u zračnoj crti 5 km. Sjeveroistočna obala mu je bogato razvijena, pa tu nalazimo brojne zalive i drage, od kojih se svojom veličinom ističu D o b r a (na karti Porto Malta) kao najsjevernija, zatim B o ž a v č i c a, kao pristanište za mjesto Božavu, D u b o k a kao pristanište za mjesto Dragove, L u č i n a na sjeveru uz mjesto Birbinj, a na jugu luka J a z kao pristanište za Birbinj, južno dalje je luka S a v a r, Ž m a n č i c a, kao pristanište za mjesto Žman, T r i l u k e kao pristanište za mjesto Zaglav, S a š k i c a i Sali kao pristanište za mjesto Sali. Na sjeveru su dva vrlo lijepa i slikovita velika zaliva, i to S o l i n č i c a (na

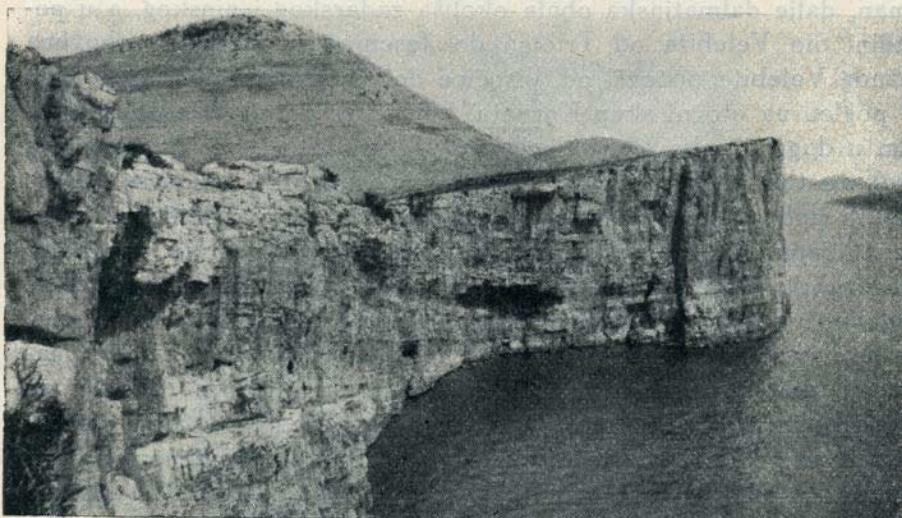

Foto: dr. J. Poljak

OTOK DUGI: KLISURASTA OBALA VELE PRISIKE.

karti Porto Lungo) i s njom usporedni zaliv P a n t e r a. Južna obala urešena je prekrasnim zalivom T a j e r o m, koji se svršava vrlo lijepom lukom T e l a š c i c o m. Zapadna obala ima u svojem sjevernom dijelu jedan nešto veći zaliv, a to je Z a k a r o n. U svom ostalom dijelu ne pokazuje zapadna obala nikakva razvoja, nego na-protiv ona je vrlo strmo odlomljena, pa se poput silnih kamenih grebena izravno uzdiže iz morskih valova. Ovaj grebenasti razvoj obale osobito je istaknut u jugozapadnom dijelu od brda Graćine do južno Male Priske, gdje greben doseže visinu preko 80 m.

Sjeverozapadno Graćine obala se postepeno spušta, pa je oko Bijele Punte gotovo posve ravna i doseže na mjestima jedva aps. visinu od 8 m na poluotoku Okljuku. Glavni gorski greben proteže se usporedno s uzdužnom otočnom osi, t. j. smjerom sjevero-

zapad prema jugoistoku, pa postizava najveću uzvisinu po prilici u sredini otoka u brdu Vela Straža 338 m. Od ostalih vrhunaca sa znatnijim isponom valja spomenuti: Brčastac 200 m, Veliki Slotinjak 205 m., Široki Vrh 234 m., Veli Vrh 330., Šišlavica 273 m., Gradina 208 m., Sušana 224 m, i nešto prema sjeveroistoku otklonjeno Zlatno (na karti Mt. d'Oro) 336 m. Kako su glavice svih ovih vrhunaca gole i kamenite, to je razgled s njih osobito lijep i dalek. Prema zapadu pruža nam se na otvoreni Jadran ili kako otočani kažu »gulf«; prema sjeveru na otoke Molat, Silbu, Olib, Pag, te na dio Velebita oko Karlobaga. Prema istoku leže pred nama otoci Zvirinac, Rava, Sestrunj, Iž, Žut, Uljan i Pašman, dalje dalmatinska obala okoliša zadarskog i ninskog, a u pozadini dio Velebita od Tribnja do Jesenica sa najvišim vrhovima južnog Velebita počevši od Visočice do Sv. Brda. Prema jugu lijep je pogled na otočni skup Kornata, koji su se poredali jedan za drugim u dugoj i uskoj crti od glavnog Kornata sve do skrajnjeg otoka u tom nizu Pura. Diljem cijeloga otoka nalazimo cio niz krških polja, koja su ispunjena plodnom zemljom crljenicom, zasađena lijepim kulturama vinograda i maslina, pa osobito ova potonja pružaju lijepe šetnje kroz zelenilo maslenika. Ta polja nalaze se redovno uz pojedina naselja, a ima ih, koja su udaljena od naselja, pa se nalaze uz zapadni dio otoka. Polja uz naselja redovno su maslenici, dok su udaljenija polja zasađena vinogradima. Osobito su lijepa polja u sjevernoj česti otoka, gdje dolaze cijeli gajevi ružmarina, a na polju Trgovište dolazi lijep gaj crnike izmiješane s jednom mediteranskom vrstom borovice i mirtom. Od većih polja vrijedno je spomenuti: Božavsko, Birbinjsko, Savarsko, Salsko, Dugo polje, Velo i Malo Jezero, Arnjev, Gmajno i Dočić polje. U južnom dijelu otoka nalazi se veliko jezero sa slanom vodom, pa ga zato narod zove Slano Jezero, a slano je zato, što komunicira sa morem kroz pukotine vapnenačkog kamenja. Sjeverno od Slanog Jezera nalaze se još dva jezera Velo i Malo, kojih je voda oslatka ili bočata. Otok Dugi u pretežnoj je česti obrastao niskom vegetacijom, t. zv. makijom, koja u pretežnoj česti sastoji u sjevernom dijelu otoka od Dragova dalje prema sjeveru od ružmarina, mirte, planike, crnike i borovice, dok južno od te crte nalazimo mirtu, planiku, smrdljiku, jednu vrstu borovice, rjeđe crniku, i mnoge druge sastojine makije.

Politički je otok Dugi razdijeljen u dvije upravne općine: Božavu i Sali. Pod Božavu spadaju mjesta Veli Rat, Polje, Verunić, Soline, Birbinj, Dragove i Savar, dok pod Sali spadaju Rava, Luka, Žman, Zaglava i Sali. Najveće mjesto je trgovište Sali sa 713 žitelja. Uz općinu nalazi se u Salima župa, kao i sijelo dekanata, škola, pošt.

ured, lučka ispostava, finansijska i žandarska postaja, pa su ove dvije ustanove zajedničke za cijeli otok. Žitelji se najviše bave ribolovom, koji je u vodama Kornata često izdašan, a uz to se bave obradivanjem tla, uzgajanjem vinograda i maslenika. Po vrtovima nalazimo smokvu, višnju, trešnju, po gdjegdje limun i naranču, koji posve

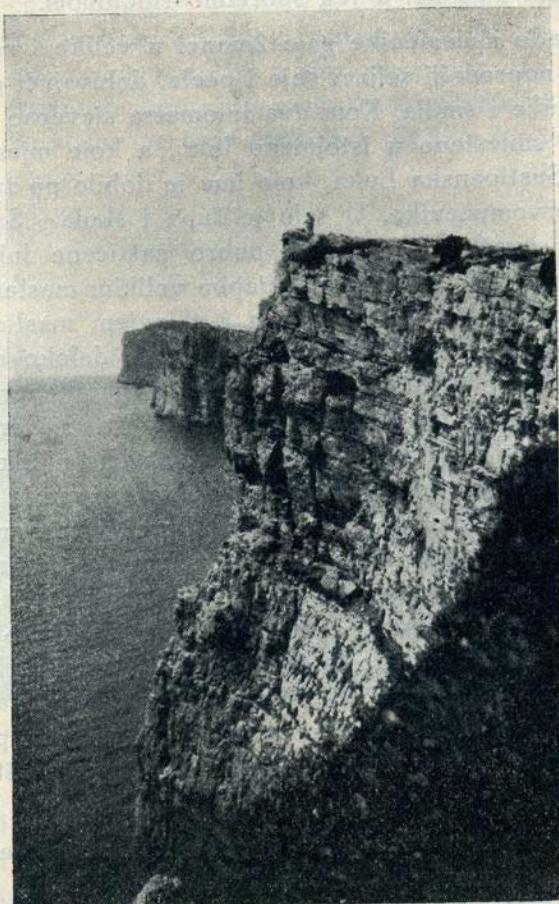

Foto: dr. J. Poljak

OTOK DUGI: KLISURASTA OBALA MALE PRISIKE.

lijepo dozrijevaju. Dobro uspijeva i rogač, ali ga ne nalazimo baš često.

Sjeverozapadno od Sala nalazi se na brijezu malo mjestance Zaglava sa samostanom trećoredaca glagoljaša, koji danas vrši tamo uz duhovnu pastvu još i školu, koja je smještena u samostanu. Narod se bavi u glavnom vinogradarstvom i gajenjem maslina, a ribarstvom tek sporedno. Od Zaglave vodi lijep kopneni put kroz vi-

nograde i maslenike s lijepim pogledom na more u mjesto Žman, koje se prostrlo uzduž lijepe i pitome doline otvorene prema zalivu Žmančica. Žman ima 412 stanovnika, u mjestu je župa, lijepa škola, crkva i pošt. ured. Samo mjesto je vrlo slikovito smješteno, kuće su sve građene od kamena, uredne i čiste, što odaje blagostanje, jer su Žmanci marljivi i trijezni seljaci, koji se bave najviše vinogradarstvom i gajenjem masline, a tek sporedno ribolovom.

Uz vinograde i maslenike gaje Žmanci u velike i smokve, a u novije vrijeme napredniji seljaci gaje i pčele, dobivajući prvorazredni med od kadulje i smilja. Koja dva kilometra sjeverno Žmana leži mjesto Luke, smješteno u istoimenu luku, a koje mjesto nazivlju ispravno još i Sustipanska Luka, koje ime je dobilo po župnoj crkvi Sv. Stjepana prvomučenika. U selu je župa i škola. Samo mjesto vrlo je zgodno smješteno unaokolo dobro zaštićene luke i pristaništa, a okruženo je sa svih strana lijepim velikim maslenicima. Lučani se također bave vinogradarstvom i gajenjem maslina, ponešto i stočarstvom, jer njihova zemljišta sežu dosta daleko na sjeverozapad, gdje se nalaze veliki prostori makije od planike, crnike, mirte i smrike, kamo tjeraju svoje blago na pašu. Na sjeverozapad od Luke dolazi prostor u duljinu od 12 km, koji nema nikakva naselja, jer na tom prostoru nema niti plodne zemlje, a niti mu je obala tako razvijena, da bi mogla postojati naselja. Prvo mjesto nakon toga neplodnog i krševitog dijela dolazi Savar, koje se je smjestilo na lijepoj i plodnoj površini 62 m aps. visine. U mjestu postoji župa i škola. Glavna privredna grana i ovdje je vinogradarstvo i masline, ali se u novije vrijeme sije dosta ječma. Pred ulazom u luku odnosno zaliv Savar nalazi se mali otočić, na kojem je kapelica Sv. Pelegrina. Otočić je vezan kopnom umjetno napravljenom prevlakom. Uz gospodarstvo bave se seljaci iz Luke i Savra ponešto i ribarstvom.

Lijepim putem kroz maslenike s pogledom na more dolazimo nakon dva kilometra u mjesto Birbinj, koje se je smjestilo u prodolju između visoravnii Braskovac—Kamičina i zapadnog podnožja brda Zaglava 114 m. Mjesto je zapravo razdijeljeno u dva dijela, u gornji sa školom i donji sa crkvom i župnim stanom. Gornji dio više gravitira prema luci Jaz, dok je donji dio smješten uz vrlo plitku luku Lučinu, gdje su nekada bile solane. Vinogradarstvo i masline glavna su privredna grana, a sije se dosta i ječma osobito po ravni Braskovac i Kamičina. Ribarstvom se bave tek toliko, koliko im je potrebno za kućnu porabu. Od Birbinja vodi nas uzbrdice put kojih osam km prema sjeverozapadu do na sam otočni greben, po kojem vodi put s vrlo lijepim pogledom na more i otoče na sjeveroistočnoj

strani kao i na otvoreni Jadran do najvišeg mjesta na otoku D r a -
g o v a. Škola, crkva i župni stan smješteni su na samoj glavici ku-
pulastog brežuljka, dok su se kuće seljana nanizale uz zapadnu bo-
činu brežuljka. Uz vinogradarstvo i masline bave se seljaci više
sijanjem ječma, jer imaju dobra i plodna polja, pa zato tu nalazimo
i nešto rogačog blaga, kojega inače na otoku nema. Zadnje naselje
na sjeveroistočnoj obali jest Božava, koja se smjestila na početku
Božavskog polja u visini od 20 m nad morem. U mjestu je škola,
župa, pošta i općina, a narod se u pretežnoj česti bavi vinogradar-
stvom, pa to mjesto uz Žman ima najljepše i najbolje obrađene i ure-
đene vinograde. Uz to se bave gajenjem masline i pčelarstvom, jer

Foto: dr. J. Poljak

OTOK DUGI: KRŠKO POLJE VELO JEZERO.

je cijela okolica Božave bogata makijom ružmarina. Ribarstvo je tek sporedna privredna grana. Zapadno od Božave preko grebena uz luku Solinčicu smjestilo se slikovito mjesto Soline sa školom i župom, a kako i samo ime kaže, negda su bile ovdje dobro razvijene solane. Seljaci se bave vinogradarstvom, nešto malo stočarstvom kao i sijanjem ječma te ribarstvom. Zapadno Solina uz istočnu obalu zaliva Pantera smjestilo se najljepše naselje otoka Dugoga Veli Rat (Punte Bianchi), kojemu pripadaju i dva manja sela Polje na jugoistoku i Verunić (Verona) nasuprot Velem Ratu uz istočnu obalu zaliva Panter. Mjesto je izgrađeno od lijepih zidanih kuća, koje su se nanizale oko župne crkve i uz obalu. U mjestu je uz župu škola i poštanska ispostava. Glavna privredna grana je vinogradarstvo, dok maslina na ovom dijelu otoka ima malo, i to

dolaze kao pojedinačna stabla u vrtovima i ogradama. Više se goji smokva, a po gdjegdje nađe se i rogač. Sporedno je ribarstvo i pčelarstvo, premda bi ovo potonje moglo biti znatna privredna grana, jer na istoku polja dolazi znatni kompleks makije od ružmarina. Sjeverozapadno od Veloga Rata oko 3 km nalazi se na Bijeloj Punti svjetionik visok 48 m, koji baca svijetlo vidljivo do 17 morskih milja, a koji je sagrađen 1848. godine. Uz svjetionik sagrađena je kapelica i cisterna te nastambe za čuvara i posmatrače.

Cijeli otok Dugi broji 3946 stanovnika, koji su po narodnosti Hrvati, rimokatolici, a po zanimanju seljaci. Obrtom se bavi tek nekoliko njih i to baćvarstvom i papučarstvom, jer sve ostale potrebe namiruju u Prekom.

Glavna privredna grana na otoku je vinogradarstvo i maslina, koje proizvode prodaju u pojedinim mjestima trgovcima, što dolaze s kopna iz Dalmacije, a nešto i sa susjednih otoka. Budući da je Zadar, koji im je bio najbliža i najzgodnija točka za izvoz, danas zatvoren, trpi vinogradarstvo otoka, jer su mnogi prisiljeni, da prodaju svoje vino uz bescjenu, jer ga ne mogu sami prevažati na svojim brodicama u Zadar, a Šibenik i Split suviše su udaljeni, da bi mogli uz povoljne uvjete na njihovim tržištima prodati svoje vino. Nešto bolje su prilike s maslinom, koju mogu kod kuće bolje prodati, pa u većim mjestima postoje i maslinarske zadruge, koje vode brigu oko što boljeg unovčenja godišnje berbe maslina. Ribarstvo kao privredna grana dolazi u obzir samo za mjesto Sali, koje svoju lovinu prodaje u domaću tvornicu ribljih konzerva. Poljoprivredni produkti ne dolaze u obzir, jer je količina tako malena, da nedostaje niti pojedincima za ishranu preko cijele godine, pa je brašno uz robu najvažniji uvozni artikl. Trgovina ima nekoliko u Sali, Božavi i Velom Ratu, gdje seljaci, koji su vrlo skromni i bez zahtjeva, naruju svoje dnevne potrebe. Kako je poradi gore spomenutih gospodarskih prilika, a u pomanjkanju dovoljne količine plodnog zemljišta težak opstanak, iseljuju se mlađi ljudi u prekoceanske zemlje na rad, pa često nema kuće u pojedinom selu, koja nema koga svoga u stranom i dalekom svijetu. Kako su otočani trijezni i radini ljudi, ostaju takovi i u tuđini, što se lijepo očituje na lijepim od tesanog kamena građenim kućama, kojih ima po svim mjestima velik broj, a među njima i takvih, koje bi mogle stajati i u većem gradu.

Stočarstvo je na otoku vrlo slabo razvito. Izuvez mjeseta Luka nema ni u jednom mjestu veći broj grla sitnoga blaga kod jednog gospodara, nego samo po dvije ili tri koze ili ovce, koje drže radi mlijeka. Rogatoga blaga ima samo nešto u mjestu Dragovima. Jedina tegleća životinja je magare, pa svaka gotovo kuća na otoku

ima jedan do dva komada. To je u vezi s pomanjkanjem cesta i dobrih putova, kojih na cijelom otoku uopće nema, pa je za one krševite i kamenite putove najpodesnija životinja magare, na kojem otočani snose sve svoje poljoprivredne produkte, a i ostali teret.

Na zapadnoj strani otoka nalazi se po prilici u sredini otoka u dragi Hrhorovici lijepa i dosta velika pećina zvana Strašna peć. Sastoji od dva dijela, jedan sa manje više horizontalnim dnom, a drugi se dio ruši poput vrlo širokog ponora u dubinu od 36 m. Oba dijela pećine ispunjena su lijepim sigama, stupovima, zavjesama i raznim prevlakama, koje su u prvoj dvorani nešto onečišćene, dok su u drugoj lijepi crvenkaste boje. Pristup u pećinu je lagan, i u prvom dijelu možemo ići bez svjetla, dok je u drugom dijelu pećine potrebno. Iz mjesta Savra najzgodniji je i najbliži prilaz k Strašnoj peći.

NA MOSORU

S ENGLEZIMA NA MOSORU

Tko hoće s prirodom da se bliže upozna, da, štono riječ, pronikne u njene skrovite čare i ljepote, treba da se uhvatí u kolo planinarsko i da se po lijepom vremenu što češće uspinje na visoke gore. Sa njihovih vrhova u takove dane skroviti čari i veličajne ljepote prirode neodoljivo djeluju na dušu svakoga čovjeka, bude mu smisao za ljepotu, oplemenjuju srce i potiču na veće podvige.

Ove i slične misli ponovo su mi pale na um na dvodnevnom izletu na Mosor planinu, što ga je podružnica HPD »Mosor« jesenjas (21. i 22. IX. 1929.) poduzela s nekolicinom engleskih mornarskih časnika s ratnih lađa prigodom 4-godišnjice svoga osnutka. Tri naša druga krenuše već u petak (20. IX.) na Mosor, da spreme sve potrebno za doček drugova i gostiju. Njih je sutradan iza podneva kod planinarskog skloništa iznenadila magla promjena vremena, praćena fantastičnom trkom oblaka i bijesnom olujom. Bio je to prizor pravog ekvinocijskog bjesnila, upravo veličanstven u svom užasu, kad se gleda s morskih visina. Tko je češće planinario po našem kršu, iz iskustva znade, da u to vrijeme takvi prolomi nisu nimalo neobična pojava.

U subotu, u 2 sata poslije podne, krene iz Splita, unatoč nevremenu, oveća skupina planinara s Englezima preko Žirovnice do svog svećara — omiljenog Mosora. Naši ih drugovi svečano dočekali pucnjavom iz mužara. U večer se obzorje razvedrilo, što je omogućilo, da se na vidnijim vrhovima zapale umjetne vatre i kresovi. U nedjelju jutro je osvanulo, kako se i predviđalo nakon onoga žestokog iskaljenja namrgodenih prirodnih elemenata, u svoj najljepšem jesenskom osmijehu. Vrijeme je zaista bilo krasno, kao da je naručeno za našu proslavu. Već ranim jutrom našlo se oko 30 društvenih članova na obali pred stajalištem autobusa za selo Žrnovnicu, odakle počinje penjanje. Iz Splita krenusmo, krivnjom autobusa, za sat kasnije, pa se tek u 8 sati, kad se sunce bilo dobrano uzdiglo, stadosmo penjati uz obronke Mosora prema Uzničkoj kosi. Što mi više, to je sunčani žar bio jači; ali ljepota vidika, kraj omako čistog obzorja, ublažavala je tegobu vrućine. Seljački mladići iz gornjih kuća

selu Žrnovnici dočekaše nas pucnjavom i glazbom iz malih harmonika, a kad stigosmo na domak lugarskoj kući na Uzničkoj kosi, pozdraviše nas drugovi gromkom pucnjavom i klicanjem. Ovi su pozdravi blago djelovali na naše živce i naš planinarski temperamenat nakon one neprijatnosti s autobusom opet je zadobio običajno veselo raspoloženje.

U kući, našoj sretnoj oazi, počastiše nas toplim čajem i drugom đakonijom, u čem su se isticali naročito Englezi, a nakon okrepe izidosmo, da se do mile volje nadivimo izuzetnoj panorami. Kolikogod puta bijah na Mosoru, još nikad nije me zapala sreća, da nađem na tako čist zrak i vedar vidik, nikad na onu raskoš sunca i boja. Svu tu ljepotu omogućila je vanredna bistrina atmosfere i vedrina obzorja, bez svakog sjenke koprene ili maglice, kakova se opaža u rijetkim danima samo uz naše Primorje.

Dio se izletnika popeo na Kunjevod, što se diže nekih 100 m nad lugarskom kućom. Ta krasna previja otvara jedinstven pogled na obje strane, kopnenu i morsku: s jedne strane Dugopolje i prostrano Sinjsko polje, izvor Četine sve do kanjona rijeke Krke; s druge pak strane uz neiskazanu ljepotu, što je pruža more i čar otoka, prosti je oko moglo jasno da raspozna konture ctočića Jabuke, koji se inače zbog svoje daljine teško može uočiti; tomu se hoće vrijeme savršeno lijepo i atmosfera kao kristal čista. Drugi je dio planinara otišao još ranije zajedno s Englezima na vrh Ljubljana (1340 m), odakle puca vidik šireg obzorja i raskošnijeg estetskog užitka. Englezi sami ostali su upravo zadivljeni. Tu je bilo svakojake zabave, pa i smijeha na pretek. Englezi, kao Englezi, ne znaju nego samo engleski, a naši su naravno potpuno nevještii tomu jeziku, barem oni drugovi, koji su tada s njima bili. Sad, kako da se razumiju i da izmjene misli i dojmova te vanredne panorame?! Jedan je od Engleza poznavao naše krajeve i našu povijest počevši od Dioklecijana pa ovamo do naših dana. I prohtjelo im se predavanja unatoč međusobnom nerazumijevanju jezikal... Boca iz aluminijske služila je kao bilježnica brojeva visine pojedinih planina, kojih je opseg u predavanju obuhvatao sve naše znatnije gore od Biokova preko Dinare i Velebita sve do slovenskih Alpa. Glavni tumač, najviše mijemim mahanjem ruku, bio je naš drug R. Marki, koji je pri tom svojim humerom pobudio mnogo smijeha. Kad je prislijela druga skupina izletnika iz Splita, bilo je među njima takovih, koji su vješti engleskom jeziku, pa su na povratku u lugarnicu zamijenili našega Neoengleza. Sa Ljubljana izletnici su htjeli da se spuste do strmenite »Sijećnice« na podnožju toga velikog vrhunca, ali su radi poodmaklog vremena odustali od tog nauma.

Iza objeda na otvorenom, sučelice divnim planinskim i morskim vidicima, slegli smo se svi uz bok kuće, da se onako razgaljemi i slobodno razvaljeni odmaramo i kupamo u punom žaru gorskog sunca. Sunčali smo se dugo u onoj planinskoj raspojasanosti, osjećajući se pri tom bolje i ugodnije nego na morskom žalu, gdje smo mi, djeca Primorja, sunčanja gotovo već siti i presiti. Pričale se tu vesele anegdote i pjevale naše i engleske pjesme. U međuvremenu naš je perdsjednik prof. Girometta izrekao zanosan govor o ideologiji planinarstva i završio srdačnim pozdravom Englezima. Govor je preveo na engleski jezik naš planinarski drug Dr. Šimović, na što je odgovorio jedan Englez, svesrdice zahvaljujući na tako lijepo priređenom izletu. Oko 3 sata uputila se jedna skupina po nalogu vođe preko Ljuvača, gdje ima da se gradi naš ponosni planinarski dom. Taj je put dosta naporan i traje čitava dva sata dulje do Žrnovnice, gdje smo se po dogovoru imali svi sastati

za skupni povratak u Split. Druga skupina uspela se na prirodni vidikovac Kunjevod, a ostali su i dalje uživali nesravnjivi odmor u toj božanstvenoj prirodi, obasjanoj čarobnim sjajem sunca sa zapada, i u onoj velebnoj panorami sinjega mora i planinskih motiva. Ah, skup tih rasijanih vrleti i kamenih poput čipaka nanizanih lanaca, kako je sve to impozantno i neizmjerno veliko!

Planina mora da se rodila u tutnjavi... Ono podizanje i spuštanje grbača, ona stajaća trka vrhova, ona pojava valovite neizmjernosti; — ovdje vršak, otraga drugi, pa treći, četvrti, a između njih niz dolina i ponora....

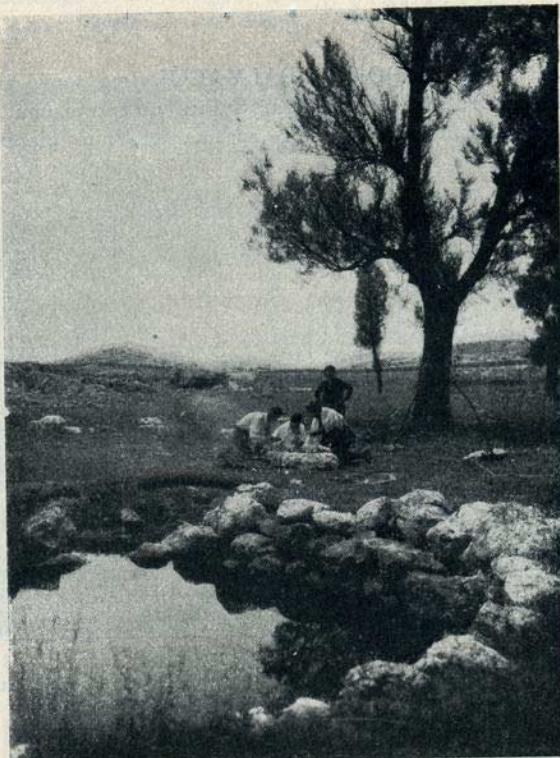

Foto: Slavko Hitzaler

IDILA NA LJUVAČU.

daju utisak, da se je za vrzina kola svaki dubliji tutanj grmljavine zaustavio i poprimio oblik i materiju. I eto gorskih previja i lanaca, neistraženih ponora, nedostizivih vrhova. Tajanstvenost svemoći, drmanje neizmjernosti... Jest, planina se rodila u tutnjavi...

U 4 i pol sata krenusmo s Englezima laganim hodom sa Uzničke kose prema Žrnovnici, gdje nas je iznenadio lijep broj planinara i prijatelja planinarstva obojega spola, koji su nam došli u susret, da se pridruže veselici i posljednjoj točki mosorskog slavlja. Kad je malo zatim stigla i druga partija s duljeg puta preko Ljuvača, razvila se veselica u potpunom planinarskom skladu, šali, pjevanju, a najzad i plesanju. Uzoran red i disciplina vladali su

za cijelo vrijeme izleta i zabave. Prije rastanka predsjednik nas je još jednom iskreno pozdravio, posebno engleske goste.

Da nam uživate gostoprimstvo, više časništvo engleskog ratnog broda »Eaglea« pozvalo je sutradan cijelo naše planinarsko društvo »Mosor« na čajanku s plesom, koju u našu počast raskošno prirediše na omijaškoj palubi broda. Ta originalna i otmjena zabava na najmodernijem morskom kolosu potrajala je čitava 3 sata. Te dvije zabave, jedna na planinskim vedorinama, a druga na morskoj pučini, ostat će radi svoje izvornosti i oprečnosti svima učesnicima u trajnoj uspomeni.

E. Bognolo.

PRVI PLANINARSKI DOM U DALMACIJI. Ima tomu više od dvije godine, što radina podružnica »Mosor« u Splitu u sporazumu sa središnjicom HPD-a u Zagrebu pomnivo i ustrajno spremila gradnju planinarske kuće na

Foto: Slavko Hitztaler

POGLED NA BILO SREDNJEG MOSORA.

Mosoru kraj Splita. To će uopće biti prvi planinarski dom u Dalmaciji, za kojim će — nadamo se — doskora slijediti slične kuće na Biokovu (Vošcu) i Orjenu. Potrebno su zemljište darovali seljaci općine Sitno, a izvedbu gradnje su poduprli novčanim primosima općine, bivše samoupravne oblasti (zagrebačka i splitska), ministarstvo trgovine i industrije, središnjica HPD-a u Zagrebu i neke podružnice. Dom se gradi na srednjem Mosoru kraj glasovitog izvora Ljuvača. Njegov je položaj i s planinarskog i hidrografskog gledišta upravo idealan. Dize se na maloj uzvisini iznad prostranoga dolca u nadmorskoj visini od 920 m, i to u potpunoj zaštiti od istočnih, sjevernih i zapadnih vjetrova, pa se od njega pruža sjajan vidik na okolne obronke Mosora i na more. Blizu doma izviru tri vrela t. zv. »Ljuvača«, kojega bistra i magnezijevim karbonatom bogata voda ima stalnu temperaturu od +10 C, pa ga već Kačić slavi kao »vrutak hladne vode«.

Udaljenost od Gornjeg Sitna do doma iznosi oko 4 i pol km, od doma do Ljutoga Kamena 1.75 km, a do Ljubirne, najvišega vrha Mosor-planine

(1340 m) oko 3 km tako, da će planinar iz doma do spomenutoga vrha moći da stigne za 1 i pol sata uspona po terenu srednje teškoće. Gradnja ovog doma bit će bez sumnje od znatnog uticaja na dalji razvoj planinarstva u Dalmaciji.

U vezi s gradnjom toga doma revni su splitski planinari pokrenuli hvale vrijednu akciju, da se pusta gorska okolina toga mjesta pošumi, pa u tu svrhu sa okolnim seljacima priređuju t. zv. »šumske dane«, na koje pod vodstvom šumarskih stručnjaka sade borove mladice, kojih je do sada zasadeno oko 40.000, pa ima nade, da će se za par godina gola gorska površina zaodjeti zelenilom.

Dne 24. studenoga 1929. obavljen je svečani čin polaganja i posvete temeljnog kamena tomu planinarskom domu. Tomu je slavlju prisustvovao velik

Foto: Slavko Hitztaler
IZVOR LJUVAČA.

broj planinara iz Splita (»Mosor«) i Makarske (»Biokovo«), a na čelu im predsjednici prof. Girometta i ing. Oraš; nadalje načelnik turističkog odsjeka u ministarstvu trgovine i industrije dr. Ć. Žižek, potpredsjednik HPD-a središnjice dr. J. Poljak, načelnik primorske banske uprave Benzon, banski savjetnik Grubić, inž. šumarstva Begović, sreski šumar Draščić, zastupnik splitskog grada načelnika prof. Barać, načelnik Poljica Škarić, delegat općine Klisa, svi glavari mosorskih sela, mnoštvo građana iz Splita i seljaka iz okolnih sela. Bilo je više od 400 učesnika. Seljaci Poljica dočekali su planinare sa svoje dvije drevne zastave, od kojih je jedna stara blizu 900, a druga oko 500 godina.

Prije svečanog čina održao je predsjednik Girometta oduševljeni govor, u kojem je istaknuo značaj toga radosnog dogadaja, srdačno pozdravio odlične uzvanike i planinarske drugove, a prisutnim seljacima upravio ove značajne riječi: »Treba da znate, da smo teškim trudom isposili veći dio potrebitog novca za gradnju doma. Sa tim novcem nismo išli, da u gradu gradimo naš dom, već smo evo, kako vidite, došli k vama u ovu golet, da ga ovdje sagradimo, da nju oživimo, da je pošumimo, pa da tako unapredimo selo i seljaka. Sjetite se, da će ovaj dom biti hram ljubavi prema planini, prema selu i seljaku. Svi oni, koji će ovom domu zalaziti, bili ma koje vjere i narodnosti, svi će biti prožeti istim čuvstvima ljubavi prema vama, kao i mi. Stoga u svakoj prigodi treba da prema planinarima iskažete ljubav, susretljivost i gostoljubivost, jer su oni najbolji vaši prijatelji. Dok će ovaj dom dobro doći nama pla-

Fotoekcija „Mosor“

POSVETA TEMELJNOG KAMENA PLANINARSKOG DOMA. (Predsjednik HPD »Mosor« drži govor.)

ninarima, da nam bude moguće što podesnije nauživati se sunca, zraka i planine i da nam pruža sigurno zaklonište od nevremena, dotle se on u glavnom gradi u korist vašu i vaše djece, jer ono, što su ceste i željezničke tračnice za nizinu, to su planinarske kuće za planinu. Jedna sama planinarska kuća kadra je da planinu oživi i usreći. Sjetite se, da će ovaj dom biti ne samo živa veza između vaših sela i grada Splita, već također između vaših sela i čitavoga svijeta, pa upravo će se zbog te svestrane veze vaša sela dizati i cvjetati. Govor je završio poklikom: »Neka živi Nj. V. kralj Aleksandar!« Uz pucanje mužara odjekivao je po mosorskim dolima pozdrav planinara i naroda svome vladaru. Naša slika prikazuje nam ovaj svečani prizor.

Nato se pristupilo svečanom obredu, koji je obavio najstariji župnik Poljica don Ivan Cotić uz asistenciju don Ivana Jelića, župnika Srinjana, i don Vicka Macanovića, župnika Donjeg Sitna. Nakon posvete zahvalili su na pozdravu gg. dr. Žižek, Benzon, prof. Barać, don Ivan Cotić i drugi. Pod temeljni kamen je umetnuta povelja s običajnim spomen-napisom, našto su pročitani pozdravni brzojavci Nj. V. Kralju Aleksandru, gg. ministrima trgovine i industrije te šuma i ruda, pa središnjici HPD-a u Zagrebu.

Foto : dr. J. Poljšak

OTOK DUGI; STRAŠNA PEĆ. (Ulaz u spilju.)

Sa činom posvete i polaganja temeljnog kamena bio je spojen šumski dan, pa su plaminari, uzvanici i seljaci po uputi inž. Begovića na uspomenu ovog svečanog dana zasadili u okolini doma više stotina borića. Poslije svečanosti bila je zakuska, koju je gostima priredio »Mosor«. Na koncu bio je srdačan rastanak planinara sa župnicima, glavarima i seljacima.

Gradnju ovog doma izvodi poznati graditelj naših planinarskih kuća na Velebitu i Ivančici g. Marko Vukelić iz Volarice. On je dosada izradio sav kamen i podigao zidove 2 metra od zemlje, pa ima nade, da će zgrada koncem proljeća biti gotova.

MARKACIJE

PRAVO NA MARKIRANJE PUTOVA. Štajersko planinarsko društvo markiralo je tokom 60-godišnjeg svog opstanka preko 250 raznih putova po visokim i srednjim Alpama Štajerske, a da nije u tom poslu nikada bilo smetano.

Tek prošle godine protivio se je vlasnik jednog dvorca kraj Wildona takovoj markaciji, koju je obavio izaslanik planinarskog društva, kad je na putu Wildon — Demmer — Kogel Warte prolazio po posjedu rečenog vlasnika. Isti je tužio izaslanika planinarskog društva radi smetanja posjeda, obrazloživši tužbu time, da se stabla markacijom nakazuju i prljaju, a tražio je, da se znakovi uklone.

Kotarski sud u Wildonu dao je tužbi mesta, a planinarsko je društvo tim povodom uložilo utok na viši sud.

U svom utoku planinarsko društvo ističe, da je označivanje putova u interesu zaštite kultura uopće, jer se općinstvo upućuje na izvjestan put i tako sprečava okolišanje i plandovanje po šumskim nasadima. Naglašuje nadalje, da je markacija obavljena ili javnom prometnom površinom ili putem, koje je jur niz godina općinstvu služio za sveopću porabu. Markacija treba izvjesnu podlogu — po zraku se ne može markirati — stoga se društveni izaslanik služio stablima, koja stoje duž puta.

Ne radi se tu o sticanju kakovog novog prava, nego jedino o izvršenju jedne stare sveopće priznate i trpljene služnosti.

Sud druge molbe u Grazu usvojio je stanovište planinarskog društva, pa je vlasnika dvorca sa tužbom radi smetanja posjeda otputio s ovim obrazloženjem: Markacija mogla bi se smatrati smetnjem posjeda tek onda, ako se obavi s nakanom, da se njome izvrši čin posjeda i ako ona uslijedi samovlasno i protupravno. Iz pojma »samovlasno smetanje« prema § 339. s. grad. zakona proizlazi, da bi onaj, koji smeta, morao biti svijestan, da je samovlasno i protiv volje posjednika postupao. A ova pretpostavka u nazočnom slučaju ne stoji, jer je tuženi markaciju obavio bez težnje za sticanjem kakovog prava, a činio je to u javnom interesu, jer se takove markacije notorno posvuda trpe; a da ovakove markacije leže u javnom interesu, proizlazi iz samog zakona, koji za njih predviđa poseban postupak, kojim se može dozvola za markaciju putova ishoditi i na osnovu iste izvršiti.

Navod tuženoga, da je markaciju kroz 60 godina nesmetano provadao, jest skroz vjerojatan i dokazuje jasno, da je izaslanik društva markaciju proveo u sigurnoj pretpostavci, da protiv takove vlasnik dvorca ne će prigovoriti. Kako ne predleži ništa, što bi protiv takove pretpostavke govorilo, niti je utvrđeno, da se je kod markacije odstupilo od običaja i prešlo preko dočestivih mjera, nije bilo ni povoda smetnji. Iz svega slijedi, da je tuženi

većem broju posjete ovu izložbu naše foto-sekcije, koja će za najbolje fotografije podijeliti nekoliko nagrada. Izložba je u Zagrebačkom Zboru, a otvara se dne 5. travnja.

GLAVNE GODIŠNJE SKUPSTINE NAŠIH PODRUŽNICA. Prema društvenim pravilima (§ 8.) imaju društvene podružnice koncem kalendarske godine zaključiti svoje račune, dati ih na ispitivanje nadzornom odboru i odobrenje svojoj glavnoj godišnjoj skupštini, koja se ima održati u toku prvih triju mjeseca, a nakon toga odobrenja ima se odmah jedna trećina prihoda podružnice, i to svakako pod kraj ožujka poslati zajedno s godišnjim računima matici društva. Prema izvještajima, koji su dosad stigli upravi središnjice, tomu su propisu pravila udovoljile ove naše podružnice: 1. »Bjelašnica« u Sarajevu 11. I.; 2. »Visočica« u Gospicu 19. I.; 3. »Papuk« u Virovitici 19. I.; 4. »Vinica« u Dugaresi 9. II.; 5. »Bilo« u Koprivnici 25. II.; 6. »Risnjak« u Delnicama 14. III.; 7. »Učka« u Kastvu 25. III.; 8. »Martinščak« u Karlovcu 28. III. Kako je gornji rok prošao, ovim se pozivaju ostale podružnice, da što prije udovolje ovom propisu društvenih pravila. Izvještaji o glavnim skupštinama HPD podružnica počinju se objelodanjuvati u 5. broju »Hrvatskog Planinara« onim redom, kako su one održane i izvještaji o njima poslani upravi središnjice.

OBNOVA ČLANARINE I UŽIVANJE ČLANSKIH POGODNOSTI. Po društvenim pravilima (§ 3.) imaju redoviti članovi kod pristupa u društvo uz upisnu uplatiti članarinu unaprijed »za cijelu kalendarsku godinu«; a kad ova mine, dužni su na isti način godišnju članarinu obnoviti na početku nove godine. Od te su dužnosti rješeni samo oni, koji su prema stavu 7. § 3. istih pravila svoj istup iz društva za narednu godinu prijavili »u mjesecu prosincu« (1929.), a koji to nisu učinili, smatraju se po istom stavu »i nadalje članovi« društva; a kao takovi, ako poslije toga roka istupe iz društva, »ostaju — prema § 12. društ. pravila — dužnici za sve dospjele do onda obvezе«, t. j. društvo je vlasno da od njih utjera članarinu za dotičnu narednu godinu. Osim te dužnosti dosadašnje članove vežu uz društvo članske pogodnosti, kojih je uživanje svuda striktno uvjetovano izvršenom uplatom članarine za tekuću godinu. Članovi, koji nisu uplatili članarinu za ovu godinu, isključeni su od pogodovne vožnje kod zajedničkih izleta na državnoj željeznici i na parobrodima, a ne mogu se kao pojedinci voziti na samoborskoj željeznici, jer svuda moraju predviđati članske iskaznice s potvrdom društvene uprave o uplaćenoj članarini za g. 1930. Takovi nadalje nemaju pravo uživati članske pogodnosti u planinarskim kućama ne samo našega, nego i ostalih saveznih društava u Jugoslaviji, kao ni u kućama »Asocijacije slavenskih planinarskih društava«, dakle osim Jugoslavije u Čehoslovačkoj, Poljskoj i Bugarskoj, pa ni u kućama velikog planinarskog društva »Schweizer Alpen Club«, s kojim HPD stoji u odnosu reciprociteta. Na isti način takovi nevjerni članovi ne uživaju popuste u brojnim hotelima, gostionama i trgovinama, koji su naznačeni u oglasima našega lista. Članovi se upozorjuju, da sve te pogodnosti i popuste mogu dobiti samo u slučaju, ako mogu da predviđe člansku iskaznicu s društvenom potvrdom o uplaćenoj članarini za tekuću godinu. Stoga pozivamo sve članove, koji su zaksnili sa uplatom članarine, da u vlastitom interesu što prije svojoj članskoj dužnosti udovolje.

ZAJEDNIČKI GRUPNI IZLETI HPD-a. Pored zajedničkih izleta, što ih redovno putna blagajna i omladinska sekcija HPD-a središnjice priređuju kroz dugi niz godina, namjerava naše društvo ove godine prirediti više grupnih izleta u više smjerova u istu nedjelju ili blagdan. Ti izleti namijenjeni su u prvom redu onim članovima, koji se obično ne uspinju u visoke planine. Za njih se ne traži potpuna planinarska oprema niti veći napor kao ni prethodna vježba i treniranje.

Svaki takav izlet vodit će posebni voda puta, koji je društvu odgovoran. Učesnici izleta uživaju pola cijene na željeznicu bilo osobnim ili brzim vlakom prema udaljenosti puta i broju članova. Prvi takovi izleti priređuju se o Usksru. Svaki učesnik zajedničkog izleta mora da sobom nosi člansku iskaznicu o uplaćenoj članarini za g. 1930., potvrđenu od zagrebačke direkcije željeznica. Članovi, koji ove godine još nisu dali potvrditi svoje iskaznice, treba da to odmah učine preko središnjice, odnosno podružnice. Prijave za sve zajedničke izlete treba da se izvrše najkasnije 24 sata prije odlaska vlaka u društvenoj poslovnici Dolac br. 1; telefon 65-01.

PREDAVANJE O VELEBITU U KARLOVCU. Dne 24. ožujka t. g. održao je društveni potpredsjednik g. dr. J. Poljak planinarsko predavanje o Velebitu kod podružnice »Martinščak« u Karlovcu. Nešto iza pola devet napuniла se zgrada mjesnog kina slušateljima, pa je odmah iza toga predavač otpočeo svoje predavanje. Vrlo zanosnim i živim prikazom upoznao nas je predavač sa temeljnim pojavama krša uopće a napose Velebita, zatim je ocrtao njegov geografski položaj i razdiobu u sjeverni, srednji i južni Velebit, ističući kod toga osebujnost naših primorskih planina, što one istodobno pružaju planinaru kopnene i morske vidike, kojih ostale naše planine ne posjeduju. Iza toga vrlo poučnog i zanimljivog uvela poveo nas je predavač u nizu od 80 sjajnih diapositiva duž gordoga Velebita od sedla Vratnika preko Jadičevi plani na Oltare, a odavle na Krajačevu kuću ispod Vučjaka. Tu se je nešto zadržao, opisujući ljepote sjevernog dijela Velebita, pa nadasve lijepi i daleke vidike od kuće prema sjeveru, jugu i zapadu. Zatim nas je upoznao sa divljim i romantičnim Rožanskim Kukovima i sa Hajdučkim kukovima i Velikim Kozjakom, a nakon toga prikazao nam je Alansko sedlo, Alančić, Rožanski vrh i Lisac, pa kameni most Šuplje Drage, Strogir, Turska Vrata i divnu Zavratićnicu, što se duboko pružila u kopno južno Jablanca. Zatim smo se povratili natrag na Alan i odanle pošli do čarobne Štirovače, Jovanovića i Crnog Padeža do Šatorine, pa dalje preko Opaljenika podnožjem Bačić Kuka na Došen Dabar, a odavle mimo Čelinca i Rujičina Kuka na Ravni i dalje na Crni Dabar. Tu smo još vidjeli nazubljenu Metlu i čudnovatu Kizu te slikovito krško polje Sinokos, odakle nas je poveo predavač u južni dio Velebita. Počeo je s Visočicom, pa je dalje nizao slike jednu ljepšu od druge od Jelovca, Kozjaka preko Počiteljskog Vrha, Badanjskog Vrha, Dolaca, Vaganjskog Vrha, Malovana do Sv. Brda. Od Dolaca zaputili smo se i u divlju i romantičnu Veliku Paklenicu, tu našu najznačajniju kršku dolinu sa svojim strmim i okomito odlomljenim do 400 m visokim stjenama. Svakako je opću pažnju i udivljenje polučio sa koničnim dijelom svoga predavanja, kada nas je poveo od nazubljenih i razlomljenih divnih Tulovih Greda kroz Dolac poda Tulom, pa preko Doca Tula Maričića na Lipovaču, Lađu, Čaber, Puči do Presečnjaka. Put taj doista kao da je uzet iz carstva sanja; bezbrojni stupovi, kupule, tornjevi, čučavci, uz najraznolicije morfološke oblike nižu se jedan za drugim poput slika kaleidoskopa dočaravajući nam fantastične kule i gradove iz bajoslovnog carstva svemoćne Prirode. Na koncu nas je predavač upoznao sa Crnopaćkom grupom, te sa lipim kanjonom rijeke Zrmanje, naglasivši na koncu važnost Velebita za planinarstvo kao i za opću turistiku u našoj državi. H.

IZLET NA LOVĆEN. HPD podružnica »Orjen« u Dubrovniku priređuje na Usksu dvodnevni izlet na Lovćen. Odlazak iz Dubrovnika u veliku subotu autobusom do Njeguša, gdje se noći, a sutradan rano kroz Vučji Dō uspon na Stirovnik (1650 m), pa silaz na objed na Ivanova Korita. Popodne na Usksu uspon na Jezerski Vrh, posjet grobištu vladike Petrovića Njeguša, noćenje na Ivanovim Koritim. Na usksni ponedjeljak silaz na Cetinje, gdje će se razgledati Cetinje, poznata reljefna karta Crne Gore i spilja, koju je tamošnji savez za promet

stranaca nedavno kupio. Popodne istoga dana povratak autobusom do Dubrovnika. Trošak vožnje (Fiat za 14 osoba) po osobi tamo i natrag D 200. Naši članovi izvan Dubrovnika, koji se žele priključiti ovom vrlo zanimljivom izletu, neka se pravodobno jave HPD podružnici »Orjen« u Dubrovniku.

GLAVNI GODIŠNJI SASTANAK PUTNE BLAGAJNE HPD-a bio je 15. ožujka t. g. u društvenim prostorijama. Nakon pozdrava pročelnika g. J. Vučaka i izvješća tajnika i blagajnika o radu i uspjehu putne blagajne u prošloj godini izabran je za g. 1930. ovaj odbor: pročelnik Josip Vučak, tajnik Valter Jankowski, blagajnik Antun Glad; odbornici: Ivo Jeušnik, Dragutin Mihajlović, Micika Repak i Franjo Vincek; nadzorni odbor: dr. Zlatko Prebeg, Ljudevit Griesbach i Franciska Simon.

OMLADINSKA SEKCIJA HPD-a. Prošle je godine osnovana kod središnjice omladinska sekcijska kao zamjenica bivšoj sekcijskoj za podmladak, pa se u njoj skupio oveći broj mladih planinara. Ona sudjeluje kod zajedničkih izleta, društvene propagande i manifestacije, a uz to priređuje posebne izlete, na kojima označuje nove puteve ili obnavlja stare oznake, podupirući time rad središnjice. Da se ta nadobudna skupina održi kao posebna sekcijska, držat će 8. IV. svoj prvi glavni godišnji sastanak u društvenim prostorijama, na kojem će se raspraviti novi pravilnik sekcijske i izabrati njezino vodstvo.

PLANINARSKA LITERATURA

ODZIV I PRIZNANJE STRUČNIH KRUGOVA U INOZEMSTVU O »PLANINARSKOM VODIČU PO VELEBITU« OD Dra. J. POLJAKA. Ovo sjajno ilustrirano izdanje našega društva naišlo je na jednodušno priznanje ne samo među članovima i našim planinarima, nego i na vrlo povoljan odziv kod stručnih krugova u inozemstvu, s kojima HPD stoji u odnosu reciprociteta i zamjene društvenih publikacija. Tako nam čuveno francusko planinarsko društvo »Club Alpin Français« šalje ovo pismo: »Paris, le 18. Mars 1930. Monsieur le President, Nous vous sommes très reconnaissants et de votre lettre du 11 Mars et de la publication du »guide dans la montagne Velebit« que vous avez bien voulu nous adresser, en même temps que les cartes schématiques de vos belles montagnes. Dans notre revue »La Montagne« nous ferons paraître un entrefilet relatant votre délicat envoi et invitent nos collègues qui désireraient se rendre dans vos magnifiques régions à s'adresser directement à vous pour plus amples renseignements. Daignez agréer, Monsieur le Président, l'expression de mes sentiments respectueux et dévoués. Le Secrétaire Général du CAF (Potpis nečitljiv)«. Znameniti švicarski alpinist i urednik časopisa »Die Alpen«, glasila glasovitog planinarskog društva »Club Alpin Suisse«, poslao je ovaj odziv: »Zofingen, März 30. Sehr geehrter Herr Dr. Für die liebenswürdige Zusendung Ihres neuen Führers durch das Velebitgebirge danke ich sehr und werde gerne in »Die Alpen« darauf hinweisen. Wäre es Ihnen möglich, einen kurzen orientierenden Bericht über Tätigkeit und Charakter Ihres Alpenvereins für »Die Alpen« zu schreiben? Mit freundlichem Berggruss bin ich Ihr Dr. Ernst Jenny«. Ravnatelj »Alpiner Museum« u Münchenu upravio je našem društvu ovu zahvalu: »München, 12. März 1930. Wir danken verbindlichst für die freundliche Spende Ihres neuen Führers und haben denselben unserer Alpenvereinsbücherei überwiesen, sodass er auch benutzt werden kann. Im übrigen sprechen wir Ihnen unsere Freude aus, wie regsam und tätig Sie das chöne Velebit-Gebirge, das ich aus eigener Anschauung flüchtig kenne, betreuen und wir wünschen Ihnen besten Erfolg für Ihre gemeinnützigen Bemühungen. Mit alpinem Gruss! (Potpis nečitljiv)«. »Blagarsko Turističesko Dru-

žestvo u Sofiji, član »Asocijacijskih slavenskih planinarskih društava«, u svojoj zahvali za priposlani »Vodič« izriče ovo priznanje: »Pozdravjavame Družestvo Vi i gn D-r Josif Poljak za otlično (odlično) sastavenija vodjač, za kojito še dadem podhodjašča recenzija v sp. (isanije) »Bulgarski Turist«. Zdravejte. Predsedatelj N. Galćov«.

Od bratskog Slovenskog Planinskog Društva u Ljubljani stigli su ovi odzivi: Urednik društvenog glasila »Planinski Vestnik« poslao je ovu zahvalu: »Maribor, 6. III. 1930. To sijajno knjigo, ki dela posebno čast avtorju in založniku, bom v eni prihodnjih številk našega »Planinskega Vestnika« omenil in ocenil. S planinskim pozdravom vdani Vaš Dr. Josip Tominšek kot urednik«. Gospodin Rudolf Badjura, koji je dosad napisao i izdao cijeli niz planinarskih vodiča, poslao nam je ovo laskavo pismo: »Ljubljana, 8. III. 1930. Vrnivši se včeraj s svojega smuškega izleta s Krvavca, ugledal sem na svoji pisalni mizi poslani mi Vaš »Vodič po Velebitu«. Tako veselo presenetljivega odgovora na zadnji moj vodnik »Sto izletov« res nisem pričakoval ter se Vam za Vaše zanimivo darilo in za veselje, prav odkritosrčno veselje, ki ste mi ga s tem delom napravili, kar najiskreneje zahvaljujem. Z veseljem opazujem slike in čitam ta vodnik, to tembolj ker so mi vsaj vsa južna izhodišča Velebita, vsa obala Podgorskega mora z vsemi otoki znana v detailj s svojih potovanj. Če kdo, potem znam gotovo jaz ceniti in pravilno upoštevati ves trud in napore ter vstrajnost pisatelja, avtorja in njegovih sotrudnikov pri tem delu za Velebit, ki sam že leta in leta izkušam, kaj se pravi pri nas, v naši državi orati ledino na tem polju, zato Vas vlijedno prosim, da blagovolite izraziti osebno sicer neznanemu gospodu avtorju, dr. Josipu Poljaku moje začudenje nad tem izcrpnem in velekoristnem delu ter istotako iskrene pozdrave g. dr. Ivanu Krajaču, mojemu nekdanjemu vrhovnemu šefu, ki ima poleg avtorja največje zasluge za to delo. Čestitajoč HPD na tem krasno uspelem delu, ki bo gotovo izvabljalo odslej tudi premnoge Slovence v Vaš divni Velebit beležim z iskreno zahvalo in planinskim pozdravom odani Vam Rudolf Badjura«.

SADRŽAJ: Dr. I. Krajač: Varnjača (sa slikom u prilogu), str. 99. — Dr. I. Poljak: Otok Dugi (sa 1 slikom u prilogu i 3 slike u tekstu), str. 107. — Na Mosoru. 1.) E. Bognolo: S Englezima na Mosoru; 2.) Prvi planinarski dom u Dalmaciji (sa 4 slike u tekstu), str. 115. — Markacije. A. pl. Pisačić: Pravo na markiranje putova, str. 121. — Društvene vijesti: Akcija Saveza planinarskih društava za uspostavu željezničke pogodnosti, str. 122. — Treći priнос HPD podr. »Martinščak« za gradnju planinarskih kuća, str. 122. — Izložba planinarskih fotografija, str. 122. — Glavne godišnje skupštine naših podružnica, str. 123. — Obnova članarine i uživanje članskih pogodnosti, str. 123. — Zajednički grupni izleti HPD-a, str. 123. — Predavanje o Velebitu u Karlovcu, str. 124. — Izlet na Lovćen, str. 124. — Glavni godišnji sastanak putne blagajne HPD-a, str. 125. — Omladinska sekcija HPD-a, str. 125. — Planinarska literatura: Odziv i priznanje stručnih krugova u inozemstvu o Planinarskom Vodiču po Velebitu, str. 125.

Odgovorni urednik: prof. Josip Pasarić, Ulica kraljice Marije 20. — Izdavač »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u Zagrebu. — Tiskar »Tipografije« d. d. Zagreb, Preradovićev trg 9. — Za tiskaru odgovara I. Ivanković, Zagreb, Selska c. 39. »Hrvatski Planinar« izlazi 12 puta na godinu: pretplata stoji godišnje Din 50.— (za đake i naučnike Din 40.—; za inozemstvo Din 70.—. Pretplatu, reklamacije, rukopise i fotografije prima HPD središnjica u Zagrebu, Dolac broj 1.